

Recenze

Šobáňová, P. (2012). *Muzejní edukace*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-3003-4.

Monografie *Muzejní edukace* je odrazem dlouhodobého zájmu autorky o téma výchovy a vzdělávání – tedy edukace v kontextu muzea s nimi pojících se témat a problémů. Mgr. Petra Šobáňová, Ph.D., působí jako odborná asistentka na Katedře výtvarné výchovy Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci a spolu s knihou *Muzejní edukace* v roce 2012 vyšla i její další monografie s názvem *Edukační potenciál muzea*. Recenze díla se odehrává na základě tištěné formy knihy, vhodné je ale upozornit na fakt, že kniha vyšla také v rozšířené verzi na CD-ROMu, který, jak autoři slibují, nabízí interaktivní povahu a je obohacenou kapitolou obsahující konkrétní příklady muzejních edukačních programů.

Samotná monografie je rozčleněna do kapitol a podkapitol, které přirozeně sledují vývoj textu a srozumitelně rozpracovávají danou problematiku. Místo je text doplněn o fotografie, které tvoří názornou ukázkou muzejní činnosti, nejsou však nepostradatelnou součástí knihy. Naopak důležitějšími se jeví tabulky, které text místy doprovází a přehledně shrnují jeho dílčí informace a předkládané teorie.

Již samotný název knihy napovídá o tom, co je hlavním diskutovaným tématem díla, od kterého se odvíjí jednotlivé pasáže textu i samotná tvrzení autorky. Je to právě téma muzejní edukace, které je klíčovým pro celou knihu, tedy téma výchovy a vzdělávání v muzeu, k muzeu a muzeem, tj. jeho součástmi od jednotlivých muzeálí, expozičních celků, muzeem prováděných aktivit a organizovaných akcí (které nemusí svou edukační funkci plnit pouze v prostorech muzea) až po, a to je důležité, cílené a promyšlené edukační aktivity, na nichž se v muzeu podílejí v ideálním případě muzejní pedagogové spolu s celým kolektivem zaměstnanců muzea v souladu s charakteristikami a potřebami návštěvníků muzea. Tato poměrně konkrétní problematika muzejní edukace je přitom v knize opřena o obecné pedagogické zázemí, které nejprve srozumitelně osvětluje téma výchovy, vzdělání a celoživotního učení i téma edukačních cílů, obsahů, metod, organizačních forem a didaktických prostředků, na které autorka následně navazuje aplikací těchto pedagogických poznatků na oblast muzejní pedagogiky a edukace. V rámci toho autorka vychází z uznávaných autorů pedagogických děl, jakými jsou Průcha, Grecmanová či Maňák. Muzejní edukaci přitom dle autorky nelze omezovat pouze na vzdělávání probíhající ve spolupráci se školou a odvíjející se od školního kurikula, nýbrž je nutné uvědomit si a podporovat vzdělávací potenciál muzea i mimo kontext formálního vzdělávání. A právě téma neformálního vzdělávání, informálního učení a celkově celoživotního vzdělávání je oblastí, v níž shledávám přesah do sféry sociální pedagogiky, neboť v kontextu dnešní nutnosti celoživotního učení je možné, byť autorka sama nepoužívá těchto slov, hovořit o muzeu jako o součásti edutainmentu (tj. vzdělávání se ve volném čase a zábavnou formou), který do oblasti zájmu sociální pedagogiky dnes již neodmyslitelně patří.

První kapitola monografie nabízí stručný vhled do základní terminologie související s muzejní pedagogikou, a tedy i muzei jako takovými. Vysvětleny jsou pojmy muzeum, muzealizace, muzeálie a muzealita spolu s prvotním otevřením tématu výchovného smyslu muzea, kterému se autorka věnuje i v průběhu následujících stran textu. Muzeum přitom autorka chápe jako výchovnou instituci, která svou činností přispívá k předávání a rozvoji kultury.

Druhá kapitola podává přehledný výklad pojmů výchova, vzdělávání, edukace a celoživotní učení (zahrnující formální a neformální vzdělávání a informální učení), což jsou důležité procesy stojící v zájmu pozornosti vědního oboru pedagogika, a tak i nutně související s disciplínou muzejní pedagogiky, které se u nás věnuje autorkou taktéž v knize často citovaný doc. PhDr. Vladimír Jůva,

CSc. Autorka v průběhu textu nejenže jednotlivé pojmy definuje, ale zasazuje je také do kontextu muzeí, přičemž ukazuje především na způsoby vnímání edukace v muzeu jakožto složky všech tří popisovaných typů celoživotního učení.

Třetí kapitola se již zabývá samotnou muzejní pedagogikou a především její náplní – procesem muzejní edukace, kdy muzeum je chápáno jako edukační instituce, v níž dochází k výchově i vzdělávání návštěvníků. Muzejní edukaci sama autorka (2012, 35) vymezuje jako „záměrné, facilitované a intencionální výchovné působení muzea na veřejnost“. To přitom může být obohaceno o funkci vzdělávací, celkově tedy můžeme hovořit o edukačním (výchovně-vzdělávacím) působení muzea, v němž specifickou úlohu sehrávají právě muzeálie jakožto složky a prostředky muzejní edukace. Autorka současně poukazuje na fakt, že se v literatuře věnující se muzejní pedagogice často vynechává problematika výchovy a vzdělávání, která je přitom hlavním tématem této vědní disciplíny, což autorka zcela logicky a dle mého názoru oprávněně kritizuje a poukazuje právě na důležitost procesů výchovy a vzdělávání v kontextu muzejní pedagogiky a nutností zabývat se jimi. V rámci kapitoly se dále řeší edukační efekt expozic a úloha muzeálie, role muzejního pedagoga v muzejním edukačním procesu i formy facilitace učení v muzeu. Nastíněna je také problematika cílových skupin muzejní edukace, které bohužel vzhledem k rozsahu i cílům publikace není věnován velký prostor. Nárys tématu ale může sloužit jako podnět k otevření, probádání a osvojení si této problematiky sociálními pedagogy, kteří ve své profesi věnují pozornost a péči celé škále skupin a jednotlivců (pro příklad zmiňme děti a mládež, školní kolektiv, menšiny, děti cizinců, ale i seniory, rodiny či lidi s handicapem), jejichž účast na muzejní edukaci by mohla být přínosná, a tak sociálními pedagogy v jejich činnosti využívána.

Čtvrtá kapitola se zabývá cíli, obsahem, metodami, organizačními formami a didaktickými prostředky muzejní edukace, přičemž opět vychází z pedagogiky jako takové, např. při využití Bloomovy taxonomie vzdělávacích cílů, s jejíž pomocí autorka vhodně osvětlila fakt, že nejen zapamatování si informací je důležitým cílem muzejní edukace, nýbrž jde také o jejich hodnocení, zaujímání kritického postoje apod. Cílem muzea by totiž dle řady autorů věnujících se tomuto tématu mělo být nikoli předávání definitivně platných definic reality, ale spíše vytvoření prostoru pro dialog a jeho iniciaci, tedy pro podpoření mínotvorného procesu a kritického myšlení návštěvníka. Zároveň autorka identifikuje i slabou stránku přejmutí této teorie do oblasti muzejní pedagogiky, neboť ta postrádá zájem o citové prožívání jedince, osvojování si hodnot a postojů apod. Důležitost v muzeu nabyté zkušenosti a zážitku jsou přitom dle mnohých autorů jednou z nejdůležitějších součástí působnosti muzeí.

Pátá kapitola nese název Plánování muzejní edukace a zabývá se nejen teoretickým zázemím této problematiky (vzdělávací strategie muzea apod.), ale poskytuje i rady využitelné pro praxi, především týkající se toho, jak připravit plán edukačních aktivit muzea. Zároveň je tak kapitola jakýmsi motivátorem k pořízení si rozšířené verze na CD-ROMu, která je příslibem obohacení praktické stránky muzejní edukace tím, že nese řadu ukázek edukačních programů a obrazového materiálu.

Kniha poskytuje základní a přehledný vhled do problematiky muzejní pedagogiky a muzejní edukace, přičemž využívá základních pedagogických znalostí, které jsou zde čtivě a srozumitelně osvětleny. Pozornost je přitom věnována především výchovnému a vzdělávacímu potenciálu muzea, přičemž muzeálie jsou vnímány právě jako důležité prostředky této edukace. V tomto kontextu již není věnována pozornost faktu, že i muzeálie mohou mít mínotvorný efekt, jenž je diskurzivně podmíněn a který tak může vyvíjet na návštěvníky určité mocenské praktiky ve snaze formovat jejich zásobárnu vědění, názory, postoje, identity apod. Vzhledem k rozsahu textu a jeho hlavnímu cíli – osvětlit téma muzejní edukace – však lze toto téma vnímat jako rozšiřující a prohlubující dané základní povědomí, o jehož obohacení se monografie pokouší, a tak není důvodem zásadních výtek vůči autorce.

Kniha je v prvé řadě obohacením oboru muzejní pedagogiky, vzhledem ke svému v textu obsaženému obecně pedagogickému zázemí je ale taktéž důležitou součástí literatury pedagogického spektra a potažmo i oboru sociální pedagogiky, v rámci kterého může být chápána jako ukázka možného

specifického výchovně-vzdělávacího působení na jedince i skupiny, a to konkrétně v kontextu instituce muzea. Seznámení se s problematikou muzejní edukace může být pro sociálního pedagoga obohacujícím, stejně jako jej může inspirovat v rámci diskuze a práce se specifickými skupinami, kdy využití muzejního edukačního potenciálu může být přínosné pro činnost sociálního pedagoga i jeho klientelu, a tak i potenciální návštěvníky muzea.

*Veronika Kolaříková
Masarykova univerzita v Brně*